

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Людмила Костова, катедра „Англицистика и американистика“, Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“

за представените материали за участие в конкурса за академичната длъжност „ПРОФЕСОР“ по професионално направление 2.1 Филология (ПОРТУГАЛОЕЗИЧНИ ЛИТЕРАТУРИ), обявен от СУ „Св. Климент Охридски“ в ДВ, бр. 83 от 17.10.2017 г.

Доц. д-р Яна Еленкова Андреева е единственият кандидат за конкурса, обявен от СУ „Св. Климент Охридски“ в ДВ, бр. 83 от 17.10.2017 г.

Академично развитие и професионален опит

Яна Андреева завършва испанска филология в СУ „Св. Климент Охридски“ през 1990 г. През 2007 г. тя получава докторска степен, след като успешно защитава дисертация на тема „Автобиографичното писане в творчеството на Фернанду Намора“.

Кандидатката става асистент в СУ „Св. Климент Охридски“ през 1995 г. Хабилитира се през 2011 г. Тя преподава ред курсове, които са предимно фокусирани върху историята на португалоезичните литератури и други значими техни аспекти. Общият преглед на преподаваните от доц. Андреева дисциплини доказва похвалното ѝ желание да интегрира специализираните си научни знания в преподавателската си работа. Към учебно-преподавателската дейност на кандидатката трябва да добавим и лекциите и семинарите, които е провела в чужбина по покана на колеги от европейски университети, с които СУ си партнира в рамките на програма „Еразъм“.

Доц. Андреева е повишила квалификацията си чрез специализации във водещи университети в португалоезичните страни (Национален университет на Бразилия: 1990-93 г.; Лисабонски класически университет: 1996, 1998, 2001-2002 г.).

Кандидатката е автор на учебни помагала, била е научен ръководител на дипломант и в момента ръководи докторант.

Като цяло професионалната автобиография на доц. Андреева съдържа ред доказателства за сериозната ѝ ангажираност с преподаването на широк кръг от дисциплини, както и за стремежа ѝ да обогатява и разширява преподавателската си дейност.

Характеристика на публикациите на кандидатката

В настоящия конкурс доц. д-р Яна Андреева участва с монографията си „Литературни прочити на миграцията“ (София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2017 г.), 3 глави в книги, излезли в чужбина, 7 статии и студии, излезли в научни списания, и 16 статии в сборници от конференции. Всички са излезли от печат след хабилитацията на кандидатката през 2011 г. В авторската ѝ справка са посочени и ред участия в престижни международни конференции. Тя дава и подробна и надеждна информация за цитиранията на нейни публикации от други учени. Без да подценявам представените от кандидатката глави в научни книги, статии, студии и доклади, изнесени на конференции, или пък информацията за цитиранията, ще се спра на монографията, тъй като за мен тя е най-значимият ѝ труд.

Монографичният труд на доц. Андреева се състои от 343 стр. (вкл. библиография и показалец). Издаден е от УИ „Св. Климент Охридски през 2017 г. Трудът се фокусира върху значими и актуални аспекти на миграцията – едно явление, към което се подхожда през призмата на неговите литературни репрезентации в произведения на пишещи на португалски език автори. Проблемът за миграцията е тясно свързан с дефинирането на културната идентичност и отношенията между Аза и Другия/Другите. Сложността на тези отношения се взема предвид в монографичния труд, като на мен лично ми прави положително впечатление фактът, че с употребата на тези термини в анализите не се прекалява.

В уводната част на труда се говори пространно за „активното тематично ангажиране на съвременната литература с отразяването на миграционните процеси“, посочва се също така, че литературното писане за тези процеси е белег на „желанието [на литературата] да се свърже по нов начин със света, като рецентрира социалното измерение на човешката ситуация в художественото си поле“ (с. 9). Казва се още, че „когато изгражда текстуалната репрезентация на миграционния опит, литературата улавя света от своя собствен, подчертано хуманистичен ракурс“ (с. 9). Темата за миграцията е наистина много важна, но горните цитати са пряко мяра хвалебствени. Бих предпочела малко повече дистанция, а и по-критично отношение към представящата миграционния опит литература, която – ако съдя по много от написаното на английски език – далеч невинаги „улавя света от своя собствен, подчертано хуманистичен ракурс“ (мой курсив).

Според мен уводната част на труда би спечелила, ако бе разделена подглави, всяка от които би насочила вниманието на читателя към някой от разглежданите проблеми. Това би направило текста по-лесен за четене и би открило стойностните моменти в изследването. Такъв стойностен момент е например представянето в исторически план на динамиката на миграционните процеси от и към Португалия.

От друга страна, използваните в труда термини „миграция“ и „диаспора“ не са обяснени и не откривам препратки към богатата критическа литература, която се занимава с приликите и отликите между тях. Бих предпочела и тълкувателският подход на авторката да бе описан по-подробно.

Самата тя го определя като „съзнателно *плуралистичен*“ и подчертава необходимостта от именно *плуралистичен* подход за анализа на едно сложно явление, каквото е миграцията. Съгласявам се, но въпреки това апелирам за повече конкретност в описанието на отделните елементи, съставляващи критическата практика на авторката.

Освен това бих искала да разбера от какви фактори се е мотивирала доц. Андреева в избора си на разглежданите автори и произведения? Със сигурност в португалоезичните литератури има и други автори и произведения, които се занимават с проблемите на миграцията. Защо са избрани точно тези? Как се обяснява и предпочитанието на авторката към едни или други теми в „същинската“ част на текста?

Тези мои въпроси и препоръки са плод на собствените ми занимания с проблемите на мобилността, миграцията и диаспората, а може би отразяват и това, че в англоезичния литературнокритически контекст повечето аспекти на мобилността, миграцията и диаспората са били многократно теоретизирани и пишешците за тези явления и процеси обикновено отчитат този факт.

Онази част от монографията, която вече определих като „същинска“, е посветена на анализите на ред жанрово разнообразни текстове, написани на португалски език. Както може да се очаква, анализите не са еднакви в своята детайлност, но всички те отразяват ангажираността на авторката с темата за миграцията и мигрантите и стремежа ѝ да чете и интерпретира избраните текстове максимално задълбочено. За мен бе особено интересно да прочета главата за Жорже Листопад (сс. 109-132), когото авторката, следвайки Джордж Стайнър, определя като „екстратериториален литератор“ (с. 110). Аз бих го поставила в широкото – и все по-разширяващо се – поле на *екзофонията* (exorhony), която обикновено се дефинира като творческо писане на друг език, различен от „матерния“ език на автора.

Взет в неговата цялостност, монографичният труд на доц. Андреева дава възможност на българския читател да се доближи до произведенията на малко известни у нас португалоезични автори. За англицистите, занимаващи се с проблемите на мобилността и миграцията, той е от особено значение, понеже ни помага да излезем отвъд границите на написаното на английски език – нещо много нужно и полезно в епохата на глобализацията и произтичащия от нея англоцентризъм. В труда намираме множество доказателства за ерудицията и литературоведската и културоложка компетентност на авторката. Разбира се, като всяко човешко дело той не е лишен от отделни слабости. На някои от тях вече се спрях, но ще обърна внимание и на следните:

- (1) Общата теоретична основа на труда би могло да бъде по-стабилна, а и по-актуална. В съвременния критико-теоретичен контекст понятия като „хибридност“ са обект на проблематизация и това трябваше да бъде отчетено.
- (2) Според мен прилагателното от „диаспора“ е „диаспорен“, а не „диаспоричен“. По-правилно би било да се говори за *пътписи*, а не за „пътешественически очерци“.

Казаното по-горе в никакъв случай не цели да омаловажи постигнатото от доц. Яна Андреева. Както вече казах, повечето от забележките ми са плод на собствените ми научни

занимания и на личните ми търсения на български еквивалент за един или друг чуждоезиков израз или термин.

Заключение

Като имам предвид постиженията на доц. д-р Яна Андреева в учебно-преподавателската и научната работа аз препоръчвам тя да бъде избрана за професор. Убедена съм, че този избор ще допринесе за развитието на романистиката и сравнителното литературознание в СУ „Св. Климент Охридски“. Той ще има положително въздействие и върху общността на българските филолози и хуманитаристи.

15.02. 2018 г.

В. Търново

Проф. д-р Людмила Костова

